

Isten és az istenek

Közismert a judaizmus és a kereszténység hitvallása, miszerint csak egyetlen Isten van, aki csak a zsidóság-nak adott önmagáról különleges kinyilatkoztatást, hogy aztán a többi sokistenhívő, politeista nép számára is világosság legyen. A sokkal később létrejött egyistenhívő vallások (iszlám, szikh vallás, bahá'í hit) mind erre a monoteista hitvallásra építenek. Ugyanakkor tudni kell, hogy bár ezek a vallások is egyetlen Isten létéről beszélnek, az Isten lényét, tulajdonságait, megismerhetőségét, illetve a hozzá való viszonyulás, a vele való kapcsolat lehetőségét tekintve a bibliaitól nagyon eltérő istenképet vallanak. Ennek az az oka, hogy alapítóik nem ismerték a Bibliát, illetve eleve több vallási rendszert próbáltak egymással elegyíteni (a szikh guruk az iszlámot a hindu misztikával, a bahá'í próféták pedig kilenc vallást). Tanulmányunk azokat a bibliai kijelentéseket foglalja össze, amelyek az ókori népek vallásait és általában az emberalkotta vallásosságot értékelik.

1. Isten és az emberi elképzelések

Róm 1:18-23 Isten ugyanis haragját nyilatkoztatja ki a mennyből az emberek minden hitetlensége és gonoszsága ellen, azok ellen, akik gonoszságukkal feltartóztatják az igazságot. Mert ami megismerhető az Istenből, az nyilvánvaló előttük, mivel Isten nyilvánvalóvá tette számukra. Ami ugyanis nem látható belőle: az ő örök hatalma és istensége, az a világ teremtésétől fogva alkotásainak értelmes vizsgálata révén meglátható. Ennélfogva nincs mentségük, hiszen megismerték Istent, mégsem dicsőítették vagy áldották Istent, hanem hiábavalóságokra jutottak gondolkodásukban, és értetlen szívük elsötétedett. Akik azt állították magukról, hogy bölcssek, azok bolonddá lettek, és a halhatatlan Isten dicsőségét felcserélték emberek és madarak, négylábúak és csúszómászók képével.

- A Biblia szerint Isten léte és alapvető tulajdonságai a teremtett világ vizsgálatából *felismerhetők*.
- Ennek ellenére az emberi hitetlenség, gonoszság, értetlenség és okoskodás sokszor *megakadályozta* az embereket abban, hogy Istent istenükként imádják, és áldják azért, aki Ő, és azért, amit tesz értük.
- Odáig jutottak, hogy azt hitték: *teremtett* dolgoktól és lényektől függenek. Ezért a Teremtő helyett ezeket kezdték el imádni, *képi* megjelenítésükkel pedig elkezdődött a bálványimádás.

ApCsel 17:22-30 Pál ekkor kiállt az Areopágosz közepére, és így szólt: "Athéni férfiak, minden tekintetben nagyon vallásos embereknek látlak titeket, mert amikor bejártam és megtekintettem szentélyeiteket, találtam olyan oltárt is, amelyre ez volt felírva: AZ ISMERETLEN ISTENNEK. Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltek, én azt hirdetem nektek. Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van, aki mennynek és földnek Ura, nem lakik emberkéz alkotta templomokban, nem szorul emberi kéz szolgálatára, mintha hiányt szenvedne valamiből; hiszen ő ad mindenkinek életet, lehetet és mindent. Az egész emberi nemzetséget is egy vérből teremtette, hogy lakjon a föld egész felszínén; meghatározta elrendelt idejüket és lakóhelyük határait, hogy keressék az Istent, hátha kitapinthatják és megtalálhatják, hiszen nincs is messzire egyiküktől sem; mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk. Ahogy a ti költőitek közül is mondták némelyek: Bizony, az ő nemzetsége vagyunk. Mivel tehát az Isten nemzetsége vagyunk, nem szabad azt hinnünk, hogy aranyhoz vagy ezüsthöz vagy kőhöz, művészi alkotáshoz vagy emberi elképzeléshez hasonló az istenség. A tudatlanság időszakait ugyan elnézte Isten, de most azt hirdeti az embereknek, hogy mindenki mindenütt térjen meg.

- A sokistenhit alapvető problémája, hogy az ember sosem tudhatja, hány isten van még, akit tisztelnie kellene. A görögök is ezért állították fel az említett oltárt AZ ISMERETLEN ISTENNEK. Az istenekhez való viszonyukat tehát egyfelől a félelem jellemezte ("Előre is bocsánatot kérünk, ha még nem tisztelnénk valakit odafenn!"), másfelől pedig az üzleti szemlélet ("Tiszteletünkért cserébe elvárhatjuk, hogy ne bántsatok, hanem segítsetek!").
- Az isteneknek emelt templomok, szobrok, oltárok és a nekik szánt áldozatok azonban fölöslegesek. Tisztelet eleve csak az általuk eddig tisztelt dolgok és lények *Teremtőjét* illeti. Ő pedig saját magától is jóindulatúan gondját viseli a teremtményeinek (tehát nem *kell* lekenyerezni), nem szorul rá semmire (tehát nem is *lehet* lekenyerezni), az egész világon mindenkihez közel van (tehát nem pusztán egy adott hely ura), és a teremtett dolgokból kiinduló emberi elképzelésekhez sem lehet hasonlítani (a művészet és a filozófia elégtelen Isten megismeréséhez).
- A helyes istenkép és a hozzá való helyes viszonyulás megismerésével véget érhet a tudatlanság időszaka. Csak engedelmessé kell az üzenetnek.

2. Isten és választott népe

2Móz 20:2-5 Én, az ÚR, vagyok a te Istened, aki kihoztalak Egyiptom földjéről, a szolgaság házából. Ne legyen más istened rajtam kívül! Ne csinálj magadnak semmiféle istenszobrot azoknak a képmására, amik fenn az égben, lenn a földön, vagy a föld alatt a vízben vannak. Ne imádd és ne tiszteld azokat, mert én, az ÚR, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok!

- Isten kiválasztott – vagy helyesebben a semmiből létrehozott – magának egy népet (lásd Ábrahám történetét). Ezért joggal várta el, hogy ez a nép csakis Hozzá ragaszkodjon (ne legyen más istene).
- Ráadásul Isten – minden más korabeli vallással elentétben – megtiltotta, hogy Őt ábrázolják, és a képét tiszteljék. Ennek több oka és célja volt: egyrészt Isten egyszerűen ábrázolhatatlan (ApCsel 17:29); másrészt az Őt reprezentálni akaró ábrázolások (képek, szobrok) váltak volna az imádat tárgyává; harmadszor, a korabeli istenek helyi istenek voltak, amelyek egy bizonyos helyen voltak megtalálhatók, és egy bizonyos hely felett uralkodtak, ezért a helyiek legyőzése a helyi bálvány megsemmisítésével, és így a helyi istenség kultuszának eltűnésével is járt (2Kir 19:17-19).
- Isten azonban egyfelől az egész világ ura, másfelől nincs az imádat tárgyává váló vagy meggyalázható reprezentációja.

2Móz 33:14-16 Az ÚR így felelt: Megnyugtat téged, ha az orcám megy veletek? Mózes azt mondta: Ha nem jön velünk a te orcád, akkor ne is vigyél tovább bennünket! Mi másból tudnánk meg, hogy én és a te néped megnyertük jóindulatodat, ha nem abból, hogy velünk jössz? Ez különböztet meg engem és a te népedet minden más néptől a föld színén.

- Mózes szerint az a nagy különbség a népek istenei és a zsidó nép Istene között, hogy Ő velük megy, mert mindenhol ott van (nem helyi isten, nem köti templom, bálvány stb.).

2Móz 34:10 Az ÚR pedig azt mondta: Én most szövetséget kötök. Olyan csodákat teszek egész néped előtt, amilyenek nem történtek sehol a földön és egy nép között sem. Meglátja majd az ÚR cselekedeteit az egész nép, amely között vagy, mert félelmetes dolgokat fogok cselekedni veled.

- Isten sok csodával is jelét adta szövetségi hűségének, olyan dolgokkal, amilyenek más népek között nem történtek.

3Móz 20:26 Legyetek előttem szentek, mert én, az ÚR, szent vagyok, és elkülönítettek benneteket a népektől, hogy az enyéim legyetek.

- Az elkülönítés azt jelentette, hogy a zsidóság Isten saját tulajdonává vált, és Isten céljait szolgálta. Különleges bánásmód, különleges felelősségek, különleges küldetés – de *minden* nép javára.

5Móz 4:5-8 Íme, én megtanítottalak benneteket azokra a rendelkezésekre és döntésekre, amelyeket az én Istenem, az ÚR parancsolt meg nekem. Azok szerint cselekedjétek azon a földön, ahova bementek, hogy birtokoljátok azt. Tartsátok meg, és teljesítsétek azokat, mert az által lesztek bölcssek és értelmesek a népek szemében. Ha meghallják mindezeket a rendelkezéseket, ezt mondják majd: Bizony, bölcs és értelmes nép ez a nagy nemzet! Mert melyik nagy nemzetnek vannak olyan közel az istenei, mint hozzánk a mi Istenünk, az ÚR, valahányszor kiáltunk hozzá?! És melyik nagy nemzetnek vannak olyan igazságos rendelkezései és döntései, mint amilyen az az egész törvény, amelyet én adok ma elétek?!

- Izrael magától a Teremtőtől kapott rendelkezéseket, amelyekről más népek is *elismerik*, hogy bölcssek és értelmesek, igazságosak.
- Egy néphez sincs olyan *közel az "istene"*, mint a zsidókhöz az Isten.

5Móz 4:23-35 Vigyázzatok, ne feledkezzetek meg Isteneteknek, az ÚRnak veletek kötött szövetségéről, és ne készítsétek magatoknak istenszobrot semminek a képmására, mert megtiltotta Istened, az ÚR. Mert az ÚR, a te Istened emésztő tűz, féltőn szerető Isten! Ha majd gyermekeid és unokáid születnek, és meghonosodtok azon a földön, de elfajultok, és istenszobrot csináltok bárminek a képmására, és azt teszitek, amit rossznak lát Istenetek, az ÚR, bosszantván őt, az ég és a föld most a tanúm, hogy nagyon hamar kivesztek arról a földről, ahova átkeltek a Jordánon, hogy birtokba vegyétek. Nem éltek rajta sokáig, hanem menthetetlenül kipusztultok. Szétszór benneteket az ÚR a népek közé, és csak kevesen maradtok meg azok közt a nemzetek közt, ahova elhajt benneteket az ÚR. Ott majd olyan isteneket kell szolgálnotok, amelyeket emberi kéz készített fából és kőből, amelyek nem látnak, nem hallanak, nem esznek és nem szagolnak. De ha

keresni fogod ott az URat, a te Istenedet, megtalálsz, ha teljes szívvel, lélekkel keresed. Ha nyomorúságban leszel, és utolérnek mindezek a dolgok, de végül megtérsz Istenedhez, az ÚRhoz, és hallgatsz a szavára, akkor mivel irgalmas Isten az ÚR, a te Istened, nem hagy cserben, és nem hagy elpusztulni. Nem feledkezik meg az atyáiddal kötött szövetségről, amelyet esküvel fogadott meg nekik. Kutasd át a régi időket, amelyek előtted voltak, attól fogva, hogy embert teremtett Isten a földre, az ég egyik szélétől a másik széléig, történt-e ilyen nagy esemény, vagy hallott-e valaki ehhez foghatót?! Volt-e olyan nép, amely hallotta a tűz közepéből szólani Isten szavát, és mégis életben maradt, mint ahogyan te hallottad? Vagy volt-e olyan isten, amelyik megpróbált előállni, hogy kivegyen egy népet a többi nép közül próbatételekkel, jelekkel és csodákkal, harcok árán is, erős kézzel és kinyújtott karral, nagy és félelmes tettekkel, ahogyan veletek megtette mindezt Istenedek, az ÚR Egyiptomban, a szemetek láttára? Azért láthattad meg ezeket, hogy megtudd: az ÚR az Isten, és nincs más rajta kívül.

- Örök kérdés, hogy *honnan lehet tudni*, melyik "isten" az igaz Isten. Isten ennek az eldöntésében zsidóknak és nem zsidóknak egyaránt segít azzal, hogy rámutat példátlan tetteire. Ezek pedig nem legendák vagy mítoszok, hanem a történelem részei.

5Móz 7:6-8 Hiszen te Istenednek, az ÚRnak szent népe vagy. Téged választott ki Istened, az ÚR, hogy tulajdon népe légy valamennyi nép közül, amelyek a föld színén vannak. Nem azért szeretett meg, és nem azért választott ki benneteket az ÚR, mintha valamennyi nép közt a legnagyobbak volnátok, hiszen a legkisebbek vagytok valamennyi nép közt, hanem azért, mert szeret benneteket az ÚR, és megtartja azt az esküt, amelyet atyáitoknak tett. Ezért hozott ki benneteket az ÚR erős kézzel, és ezért váltott ki a szolgaság házából, Egyiptom királyának, a fáraónak kezéből.

- Az ún. nemzeti vallásokban (pl. hinduizmus, sintó, törzsi vallások) is különleges szerepe van annak a népnek, amely az adott vallási hagyományt őrzi.
- Isten azonban a zsidók – és a Biblia révén minden más nép – számára nyilvánvalóvá tette, hogy Izrael *nem azért* lett kiválasztva, mert kiválóbb lenne más népnél, és attól, hogy ki lett választva, nem lett kiválóbb! Egyik nép sem hivatkozhatna a saját különlegességére, így a zsidók sem. Miért ők? Csak! – feleli Isten.

5Móz 7:14-17 Áldottabb leszel minden népnél, nem lesz közötted magtalan férfi és nő, sem állataid között meddő. Távol tart tőled az ÚR minden betegséget, mindazokat a rosszindulatú egyiptomi bajokat, amelyeket ismersz. Nem bocsátja rád, hanem mindazokat sújtja velük, akik téged gyűlölnék.

- A választott nép különleges áldásokban részesült. Ez az áldottság persze egyrészt nem róluk szólt, mintha megérdemelték volna, de hatásosan felhívhatta a figyelmet az *Áldóra* és a többi áldásra, amelyek egy napon *minden* népre lesznek (vö. Róm 9:3-5).

Ézs 2:3 Eljön a sok nép, és ezt mondják: Jöjjetek, menjünk föl az ÚR hegyére, Jákób Istenének házához! Tanítson minket utaira, hogy az ő osvényein járjunk. Mert a Sionról jön a tanítás, és az ÚR igéje Jeruzsálemből.

- Isten az Izraelnek adott bölcsességet más népek számára is elérhetővé akarta tenni, és Ézsaiás szerint még eljön az idő, amikor *minden* nép a zsidósághoz, Jeruzsálembé mehet, és akar is menni tanításért, Isten szaváért.

Jn 4:19-24 Az asszony ekkor így felelt: "Uram, látom, hogy próféta vagy. A mi atyáink ezen a hegyen imádták az Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van az a hely, ahol Istent imádni kell." Jézus így válaszolt: "Higgy nekem asszony, hogy eljön az óra, amikor nem is ezen a hegyen, nem is Jeruzsálemben imádjátok az Atyát. Ti azt imádjátok, akit nem ismertek, mi azt imádjuk, akit ismerünk, mert az üdvösség a zsidók közül támad. De eljön az óra, és az most van, amikor az igazi imádói lélekben és igazságban imádják az Atyát, mert az Atya is ilyen imádókat keres magának. Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk."

- Jézus szerint az üdvösség a zsidóságon keresztül adatik a világnak, minden népnek. A zsidók és az etnikailag-vallásilag kevert samáriaiak a fogságból való visszatérés óta gyűlölték egymást, de Jézust ez nem érdekli, az üdvösség a samaritanusoké is, ha hisznek Őbenne.
- Jézus szerint Istent *lélekben* kell imádni, mert Isten nincs helyhez kötve ("lélek", azaz szellemi lény), és a garizim-hegyi samaritanus és a jeruzsálemi izraelita kultusz idejét múlt rendszer, Istent *igazságban* kell imádni, tehát a teológiai különbségeknek igenis van jelentőségük.

Róm 3:22-24 Isten pedig ezt az igazságát most nyilvánvalóvá tette a Krisztusban való hit által minden hívőnek. Mert nincs különbség: mindenki vétkezett, és híjával van az Isten dicsőségének. Ezért Isten ingyen igazítja meg őket kegyelméből, miután megváltotta őket a Krisztus Jézus által.

- Pál apostol szerint *mindenki*, tehát minden nép, zsidók és nem zsidók is rászorulnak Istenre, mert mindenki vétkezik, kivétel nélkül.

Róm 9:3-5 Mert azt kívánom, hogy inkább én magam legyek átok alatt, Krisztustól elszakítva, testvéreim, az én test szerinti rokonaim helyett; akik izraeliták, akiké a fiúság és a dicsőség, a szövetségek és a törvényadás, az istentisztelet és az ígéretek, akiké az ősatyák, és akik közül származik a Krisztus test szerint, aki Isten mindenek felett: áldott legyen mindörökké. Amen.

- Pál maga is zsidó volt, és nagyon fájt neki, hogy nem minden zsidó fogadja el Jézust messiásnak. Az Izraelettől szóló 3 fejezet (Róm 9-11) bevezetőjében tisztázza, milyen áldások adtak az izraelitáknak. Ővék a "fiúság és a dicsőség" (ti. Isten a fiának nevezi Izraelt mint népet, Hós 11:1), "a szövetségek és a törvényadás" (az ábrahámi, mózesi, dávidi és az új szövetség, illetve a mózesi törvény), "az istentisztelet" (Istent ui. nem lehet akárhogy imádni, lásd 2-3Móz), "az ígéretek" (Kánaán mint megígért föld, a különleges gondviselés, a Messiás és a messiási békekorszak stb.), "az ősatyák" (Ábrahám, Izsák és Jákób, illetve bennük az egész kiválasztási történet), és végül, a legnagyobb áldás, hogy zsidónak született a Messiás, minden nép megváltója, közöttük lett emberré Isten.

3. Isten és a népek istenei

2Móz 7-12. fejezet – Az egyiptomi tíz csapás

- Amikor Isten ki akarta hívni Egyiptomból a népét, de a fáraó nem engedte, akkor tíz csapás érte Egyiptomot. Szinte minden csapás olyasmit ért, ami az egyiptomiak számára egy-egy egyiptomi isten fennhatósága, uralma alá tartozott. Így a csapások nemcsak a fáraót törték meg végül, hanem az egyiptomi "istenek" semmi voltát is demonstrálták.

1Kir 18. fejezet – A kármel-hegyi istenítélet

- Izrael ekkoriban "kétfelé sántikált", azaz nem tudta, illetve bűnei miatt nem akarta eldönteni, hogy JHVH vagy a Baál az igaz Isten. Illés egyedül szállt szembe 450 Baál-pappal. A látványos demonstráció az egész nép előtt bizonyította, hogy Baál csak egy baálvány, és JHVH az igazi Isten.

Ézs 43:10-13 Ti vagytok a tanúim - így szól az ÚR -, és szolgálaim, akiket kiválasztottam, hogy megismerjetelek, higgyetek bennem, és megértsétek, hogy csak én vagyok. Elöttem nem lett isten, és utánam sem lesz. Én, én vagyok az ÚR, rajtam kívül nincs szabadító. Én mondtam meg, hogy megszabadítalak, én hirdettem, nem valamelyik idegen isten. Ti vagytok a tanúim - így szól az ÚR -, hogy én Isten vagyok. Ezután is csak én leszek! Nincs, aki kezemből kiragadjon, ha én cselekszem, ki másíthatja meg?

- Az Ószövetség alapvető üzenete, hogy mindig is csak egy Isten volt, van és lesz, és hogy ő az egyetlen szabadító, akiben bízni érdemes.

Ézs 44:6 Ezt mondja az ÚR, Izrael királya és megváltója, a Seregek URa: Én vagyok az első és az utolsó, rajtam kívül nincs isten.

- Ha össze akarnánk számolni, hány Isten van, nem juthatnánk tovább az "egy"-nél. Az "istenek listáján" csak egyetlen egy szerepel: JHVH, Izrael Istene.
- Az egyetlenséget kifejező "első és utolsó" az Újszövetségben kiegészül "az Alfa és az Ómega" (a görög ábécé első és utolsó betűje), illetve "a Kezdet és a Vég" (az istenlista vagy a görög ábécé eleje és vége) kifejezésekkel (vö. Jel 22:13, 1:8,17, 2:8).

2Kir 19:17-19 Igaz, URam, hogy Assíria királyai elpusztították a pogány népeket és országaikat. Isteneiket tűzbe vetették, mert azok nem is voltak istenek, hanem csak emberi kéz alkotásai, fa és kő, azért pusztíthatták el azokat. De most te, URunk Istenünk, szabadíts meg bennünket az ő kezéből, hadd tudja meg a föld minden országa, hogy te vagy, URam, az egyedüli Isten!

- Isten ábrázolhatatlan, és nem egy város, nép vagy hely istene, hanem a Mindenható. A bálványok az őket imádó népekkel együtt eltűnnek. Az igazi Isten azonban meg tudja tartani a népét, amely – nem véletlenül – sosem tűnt el.

1Krn 16:26 Hiszen a népek istenei csak bálványok, az ÚR pedig az ég alkotója.

- A nem zsidó népek "isteneit" emberek készítették. A zsidók Istene viszont a világ Teremtője, és Ő alkotta az embereket, akik bűnös módon "isteneket" alkotnak maguknak.

Zsolt 115:1-8 Ne nekünk, URam, ne nekünk, hanem a te nevednek szerezz dicsőséget szeretetedért és hűségért! Miért mondanák a pogányok: Hol van az ő Istenük? A mi Istenünk a mennyben van, megalkotott mindent, amit akart! A bálványok ezüstből és aranyból vannak, emberi kéz csinálmányai. Van szájuk, de nem beszélnek, van szemük, de nem látnak. Van fülük, de nem hallanak, van orruk, de nem szagolnak. Van kezük, de nem tapintanak, van lábuk, de nem járnak, nem jön ki hang a torkukon. Hozzájuk hasonlóak lesznek készítőik, és mindazok, akik bennük bíznak.

- Izrael Istene csodálatos Isten, és az ima arra kéri Istent, hogy ne hagyja magát a népektől megszegyeníteni. Érvelésének lényege az, hogy míg a zsidók Istene a világ teremtője, a népek "istenei" ugyanis csak magatehetetlen csinálmányok, sérülékeny tárgyak.
- Az istenképünk hatást gyakorol ránk és az életünkre. Aki bálványokban bíz, az olyanná válik, mint a bálványok. Az emberalkotta "istenek" még az embernél is kevesebbre képesek. Akik pedig önmaguknál kevesebbtől függenek, azok még a meglevő képességeiket sem használják, így azokat is elvesztik.

Zak 13:2 Azon a napon - így szól a Seregek URa - eltörlöm a bálványok neveit az országban, nem is említik őket többé. A prófétákat és a tisztátalan lelkületet [*szellemeket*] is eltávolítom az országból.

- A *pogány* bálvány, a *hamis* próféta és a mögötte álló *démoni* szellemiség itt együtt jelenik meg.
- A vallási megtévesztéshez elegendő az emberi hazugság (lásd Ef 4:14), amely együtt dolgozhat démoni erővel (lásd 1Tim 4:1-2), de a tipikus ókori kultuszhoz egy látható bálványra is szükség volt. (A rómaiak például azért tekintették "ateistának" a keresztényeket, mert nem volt sem bálványuk, sem bálványtemplomuk.)

Gal 4:8 Amikor pedig még nem ismertétek az Istent, olyan isteneknek szolgáltatok, amelyek lényegüket tekintve nem azok.

- Pál olyan keresztényeknek írt, akik egykor a görög-római és a közel-keleti pogány istenekben hittek.
- Annak idején Istent akarták szolgálni, de öhelyette valójában olyasmit szolgáltak, ami a lényegét, természetét (görög *fűszisz*) tekintve nem Isten. Az igazi Isten lényege, természete *más*, mert összehasonlíthatatlanul *több*: például nem csak egy terület vagy életterület "istene", hanem a világ Teremtője és Gondviselője, nem csak egy helyen tud lenni, hanem betölti az egész világot stb.

1Kor 8:4-6 Ami tehát a bálványáldozati hús evését illeti, tudjuk, hogy nincs bálvány a világon, és hogy Isten sincs más, csak egy. Mert ha vannak is úgynevezett istenek, akár az égben, akár a földön, mint ahogyan sok isten és sok úr van, nekünk mégis egyetlen Istenünk az Atya, akitől van a mindenség, mi is örte, és egyetlen Urunk a Jézus Krisztus, aki által van a mindenség, mi is őáltala.

- Az Újszövetség megerősíti, hogy csak *egy* Isten van. Sok vallás hív "Isten"-nek és "Úr"-nak túlvilági vagy földi erőket vagy lényeket, de attól, hogy *emberek* annak hívják őket, még nem válnak *azzá*, hanem maradnak emberi az emberi képzelet termékei vagy igazi démonok.

1Kor 10:19-21 De mit mondok ezzel? Talán azt, hogy a bálványáldozat vagy a bálvány ér valamit? Sőt inkább azt, hogy amit a pogányok áldoznak, azt ördögöknek áldozzák és nem Istennek: azt pedig nem szeretném, ha ti az ördögökkel lennétek közösségben. Nem ihattok az Úr poharából is, meg az ördögök poharából is, nem lehettek részesei az Úr asztalának is, meg az ördögök asztalának is.

- A népek áldozatokat hoznak az isteneiknek. Ez azonban egyrészt hiábavaló, másrészt veszélyes. Anélkül, hogy tudnák, *valójában* démonoknak áldoznak, és nem Istennek.
- Ezért a népek isteneinek feláldozott áldozati húsból a keresztények nem ehetnek, hiszen a közös szakrális étkezés ('az Úr asztala') a lelki-szellemi közösségről szól.

1Kor 12:2-3 Tudjátok, hogy amikor pogányok voltatok, ellenállhatatlanul vitt és sodort valami benneteket a néma bálványokhoz. Ezért tudtokra adom, hogy senki sem mondja: "Jézus átkozott", aki Isten Lelke által szól; és senki sem mondhatja: "Jézus Úr", csakis a Szentlélek által.

- Pál arra emlékezteti az egykor pogány vallású korinthusi keresztényeket, hogy annak idején nem csupán egy világnézeti rendszerben hittek, hanem szellemi erők is hatottak rájuk. Bár maguk a bálványok némák (szó szerint "hangtalanok") voltak, valami mégis ellenállhatatlanul vonzotta őket hozzájuk.
- Ezt azért kell tudniuk, mert a Jézus melletti hitvallásuknak is szellemi oka van. Csak a Szentlélek hatására képesek Jézust az uruknak nevezni (és eszerint is élni). Logikus, hogy Jézus átkozása is csak más szellemi hatásra történhet (akár emberi, akár démoni).
- Megjegyzendő, hogy Pál nem azt állítja: a bálványokban démonok laknak, hanem hogy az embereket a *bálványokhoz* vitték. Miért volt ez baj? Mert a bálványok egyrészt hamis istenképet sugalltak (lásd ApCsel 17), másrészt az Istennek járó tiszteletet méltatlan tárgyai (lásd ApCsel 14).

ApCsel 14:11-18 Amikor a sokaság látta, amit Pál tett, likaóniai nyelven így kiáltottak: "Az istenek jöttek le hozzánk emberi alakban!" Barnabást Zeusznek mondták, Pált pedig Hermésznek, mivel ő volt a szóvivő. Zeusz papja pedig, akinek a temploma a város előtt volt, bikákat és koszorúkat vitt a kapuk elé, és a sokasággal együtt áldozatot akart bemutatni nekik. Amikor meghallották ezt az apostolok, Barnabás és Pál, ruhájukat megszagatva a sokaság közé futottak, és így kiáltottak: "Emberek, miért teszitek ezt? Mi is hozzátok hasonló emberek vagyunk, és azt az evangéliumot hirdetjük nektek, hogy ezekből a hiábavaló dolgokból térjete meg az élő Istenhez, aki teremtette az eget és a földet, a tengert és mindent, ami bennük van. Ő az előző nemzedékek során megengedte, hogy minden nép a maga útján járjon, bár nem hagyta magát bizonyosság nélkül, mert jötevőtök volt, a mennyből esőt adott nektek és termést hozó időket; bőven adott nektek eledelt és szívbéli örömet." Így szóltak, és nagy nehezen lebeszéltek a sokaságot arról, hogy áldozatot mutasson be nekik.

- A népek (az emberiség) az Isten ellen lázadó szellemi hatalmak által becsaphatók voltak. Vallásosságuk egyrészt hiábavaló volt (nem a képzeletbeli lények vagy a démonok viselték gondjukat), másrészt ezek az "istenek" nem hatottak rájuk úgy, ahogy az Élő Isten hathat emberre.
- Isten azonban – bármilyen döbbenetes – egyrészt akkor is jötevőjük volt, amikor *nem Neki* adtak hálát, hanem képzeletbeli lényeknek vagy démonoknak, másrészt *elnézte* nekik a tudatlanság idejét, tehát nem kérte számon rajtuk – egészen addig, amíg nem hallották az evangéliumot.

4. Izrael és a népek istenei

5Móz 32:16-17 Idegen istenekkel ingerelték, utálatosságokkal bosszantották. Szellemeknek áldoztak, nem Istennek, isteneknek, akiket nem ismertek, újaknak, kik nemrég jöttek, akiket az atyák még nem félték.

- A környező népek vallásossága sokszor jelentett nagy kísértést Izraelnek, és fájdalmat Izrael Istenének. Úgy látszik, már az újdonság varázsa is kísértésbe vihette őket, nem csak a környező népek elvárásai ("És hol van az istenek szobra?"), illetve erkölcstelen vallásossága (termékenységekultuszok). Nem Istennek, hanem szellemeknek áldoztak: nem a Teremtőnek, hanem a teremtő ellen lázadó teremtményeknek...

Zsolt 106:37 Feláldozták fiaikat és leányaikat a szellemeknek.

- Az emberáldozat az ókori pogány vallások nagy észében ismert és elfogadott volt. Az emberalkotta és démoni "istenek" közül sok nagyon *kegyetlen* volt, és az áldást, ártást, védelmet stb. csak emberáldozatért cserébe ígérték híveiknek... Izrael Istenének ilyesmi egyrészt eszébe sem jutott, másrészt Izraelről sem tudta volna elképzelni, hogy idáig jut (vö. 3Móz 18:21, Jer 7:31, 19:5, 32:35).

2Kir 17:7-12 Ez pedig azért történt, mert Izrael fiai vétkeztek Istenük, az ÚR ellen, aki felhozta őket Egyiptom földjéről, Egyiptom királyának, a fáraónak a hatalma alól. Más isteneket félték, és azoknak a népeknek a szokásait követték, amelyeket kiűzött az ÚR Izrael fiai elől, és azt tették, amit Izrael királyai. Olyan dolgokat találtak ki Izrael fiai, amelyek nem voltak méltók Istenükhöz, az ÚRhoz: áldozóhalmokat építettek maguknak minden városban, mind az őrtornyoknál, mind az erődített városokban. Szent oszlopokat és szent fákat állítottak maguknak minden magas halmon és minden bujázöld fa alatt. Ott tömjéneztek minden áldozóhalmon, éppúgy, mint azok a népek, amelyeket előttük hurcoltatott fogságba az ÚR, és gonosz dolgokat követtek el, bosszantván az Urat. Bálványokat tiszteltek, amiről megmondotta nekik az ÚR, hogy ne tegyék azt.

- Izrael bűne ekkoriban az volt, hogy elhagyták Istent. Egyrészt olyan népek "isteneit" kezdték el félni, amelyeket Isten már kiűzött előlük. (Akkoriban egy nép katonai vereségével az adott nép bálványa is

megsemmisült, hiszen kiderült, hogy nincs hatalma.) Másrészt saját maguk is kitaláltak maguknak vallásos szertartásokat a helyi termékenységkultuszok mintájára.

- Mindezt annak ellenére tették, hogy *tudták*: Isten előre megtiltotta. És annak ellenére, hogy *méltatlan* ahhoz az Istenhez, aki annak idején megszabadította őket, és földet adott nekik...

5. Isten és a népek

ApCsel 17:26-28 Az egész emberi nemzetséget is egy vérből teremtette, hogy lakjon a föld egész felszínén; meghatározta elrendelt idejüket és lakóhelyük határait, hogy keressék az Istent, hátha kitapinthatják és megtalálhatják, hiszen nincs is messzire egyiküinktől sem; mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk. Ahogy a ti költőitek közül is mondták némelyek: Bizony, az ő nemzetsége vagyunk.

- Minden ember Istentől származik, teremtettségünknel fogva egyek és egyenjogúak vagyunk. Isten határozta meg minden nép idejét és helyét, tehát minden nép sorsa végső soron Isten kezében van.
- Isten mindenkihez *egyformán* közel van. A teremtett világ értelmes vizsgálatából és a lelkiismeret szavából Isten lény részben meg is ismerhető (lásd Róm 1:18-23).

Ef 2:11-19 Emlékezzetek tehát arra, hogy ti egykor pogányok voltatok, úgynevezett körülmetéletlenek a körülmetéltek szerint, akik viszont azért nevezik magukat így, mert testükön emberkéz által körül vannak metélve. Ti abban az időben Krisztus nélkül éltetek, Izrael közösségétől elkülönítve, és mint az ígélet szövetségén kívül álló idegenek, reménység nélkül és Isten nélkül éltetek a világban. Most pedig Krisztus Jézusban ti, akik egykor "távol" voltatok, "közel" kerültetek a Krisztus vére által. Mert ő a mi békességünk, aki a két nemzetséget eggyé tette, és az ő testében lebontotta az elválasztó falat, az ellenségeskedést, miután a tételes parancsolatokból álló törvényt érvénytelenné tette, hogy békességet szerezve, a kettőt egy új emberre teremtsen önmagában. Megbékéltette mindkettőt egy testben az Istennel, miután a kereszt által megölte az ellenségeskedést önmagában, és eljött, és "békességet hirdetett nektek, a távoliaknak, és békességet a közeli-eknek". Mert általa van szabad utunk mindkettőnknek egy Lélekben az Atyához. Ezért tehát nem vagytok többé idegenek és jövevények, hanem polgártársai a szenteknek és háza népe Istennek.

- Isten a zsidóságot elkülönítette, hogy a Vele együtt élt zsidó történelemben megismertesse Magát mind velük, mind a többi néppel. Ezzel ugyanakkor a népeket is elkülönítette Izraeltól, így hosszú időn át kimaradtak Isten szövetségi áldásaiból. Ebben az értelemben a nem zsidó népek *Isten nélkül* éltek, bár nem a gondviselése nélkül (lásd pl. ApCsel 14:11-18)
- Ennek a helyzetnek zsidók és nem zsidók egyaránt a tudatában voltak, és ez eddig ellenségességre adhatott okot. Krisztus áldozata révén azonban a benne hívő zsidó és nem zsidó származású keresztények most *együtt* részesülnek a szövetségi áldásokban, és kibékülhetnek egymással is.

Róm 15:9-12 A népek pedig irgalmáért dicsőítsék az Istent, ahogyan meg van írva: "Ezért magasztallak téged a népek között, és nevednek dicséretet éneklek." Ezt is mondja: "Örüljetek, népek, az ő népével együtt." És ezt is: "Dicsérjétek, ti népek mind, az Urat, és dicsőítse őt minden nép." Ézsaiás pedig így szól: "Hajtás sarjad Isai gyökeréből, és népek uralkodójává emelkedik: benne reménykednek a népek."

- A Krisztusban hívő zsidó és nem zsidó származású keresztények *együtt* áldják és dicsőítik Istent, az Egyetlent, aki az egész világ Teremtője, Gondviselője és Megváltója.